

Graag begin ik deze edito met het besluit van Anaïs Maes in de tweede bijdrage van dit nummer. Daarin verwijst ze naar de publicatie van Cambridge-historicus Christopher Bayly: *De geboorte van de moderne wereld*. Bayly stelt dat de periode net voor het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog een belangrijke paradox vertoonde: terwijl de wereld evolueerde naar een geglobaliseerde samenleving, werd zij geconfronteerd met snelgroeiende vormen van nationalisme. Globale communicatie werd mogelijk, maar moest via nationale structuren verlopen.

Anaïs Maes beschrijft in haar bijdrage hoe die paradox van het 'inter-nationalisme' zich ook manifesteerde binnen de wereld van de vrijmetselarij. De maçonnerie, een intrinsiek kosmopolitische en internationalistische organisatie, werd vanaf het einde van de 18e eeuw geconfronteerd met de opkomst van de moderne natiestaat. Ze ordende zich daarom snel via de nieuwe nationale grenzen. Maar in België weerklonken al vlug de nationalistische stemmen en tegen het einde van de 19e eeuw eveneens die van de Vlaamse en Waalse bewegingen. Patriottisme paste perfect binnen het klassieke maçonnieke ethos en was compatibel met het maçonnieke kosmopolitisme, maar dat was helemaal niet het geval met de nationalistische reflexen. De spanning tussen internationalisme en patriottisme enerzijds en nationalisme anderzijds verscherpte aanzienlijk tijdens de Eerste Wereldoorlog. Daarom ging de grootste Belgische vrijmetselaarskoepel, het Grootoosten van België, in de eerste jaren na WO I over tot interne repressie tegen leden die zich niet patriottisch hadden gedragen tijdens het conflict. De houding van de Belgische vrijmetselarij bleek dus een afspiegeling van de bredere maatschappelijke, sociale en politieke ontwikkelingen in de Belgische en Europese samenleving van de naoorlogse jaren.

De eerste bijdrage in dit nummer gaat een stuk verder terug in de tijd, namelijk naar de eerste helft van de 19e eeuw. Hoewel de industriële revolutie in België tot in de jaren 1860 beperkt bleef tot enkele centra en economische sectoren, had ze al een behoorlijke maatschappelijke impact. Die liet zich onder meer voelen in het toenemende aantal kinderen dat in de industrie werd tewerkgesteld. In de periode 1830-1850, dus voor de georganiseerde arbeidersbeweging, zetten vooral filantropische hervormers de eerste stappen naar een reglementering van kinderarbeid. In België werd een dergelijk wetsvoorstel uit 1848 echter afgewezen. Elisabeth Anderson en Kyle Michiels focussen in hun bijdrage op de cruciale rol die de sociale hervormer Edouard Ducpétioux speelde in deze afwijzing.

De Belgische journalist Sven Tuytens woont in Spanje en heeft een bijzondere interesse voor de Spaanse burgeroorlog. In een opgemerkt stuk vertelt hij hoe hij bij een van zijn vele lezingen María del Pilar Carretón Escudero ontmoette, een Castiliaanse uit Mechelen. Haar vader, Antonio Carretón, werd tussen 1937 en 1939 als *niño* opgevangen door Antoon Spinoy, de latere populaire socialistische burgemeester van Mechelen. Spinoy had in 1937 een mooie handgemaakte wimpel gekregen van de Spaanse republikeinen, als blijk van waardering voor zijn bewezen diensten in een groot republikeins oorlogshospitaal in Valencia. Na zijn dood gaf zijn vrouw de wimpel aan María del Pilar, die dankzij Spinoy met haar ouders naar België was kunnen verhuizen. María heeft die wimpel jarenlang bewaard. Na haar ontmoeting met Sven Tuytens besloot ze hem aan Amsab-ISG te schenken. Tuytens vertelt het verhaal van Spinoy en de Carrétons en voert ook een tweede *niño* ten tonele: Mariano Ruiz. Die was in 1937 samen met de kleine Antonio in België aangemeerd. Mariano kwam in Mechelen niet bij socialisten terecht, maar bij Cyriel Scheltiens, de communistische uitbater van een volkscafé. Mariano's vader werd na het einde van de Spaanse burgeroorlog het slachtoffer van de onverbiddelijke repressie van de Franco-dictatuur en werd veroordeeld tot jarenlange dwangarbeid. Ook weer door toedoen van Antoon Spinoy kon vader Ruiz in 1960 naar België emigreren. Zoon Mariano had intussen de naam Scheltiens van zijn pleegfamilie gekregen. Of hoe de levens van twee Spaanse vluchtelingenkinderen en dat van Spinoy tot lang na zijn dood met elkaar vervlochten bleven.

Het is een ongelooflijk toeval dat Vincent Scheltiens, de zoon van Mariano, de auteur is van het volgende artikel. Naar aanleiding van de publicatie *Vader Anseele. Edward Anseele (1856-1938), politicus, ondernemer, mythe* van auteur Eric Bauwens schreef Vincent een doordringend essay over de sociaaldemocratie en de rol die Anseele daarin speelde.

Archivaris Sofie Vrielynck verwerkte recent het archief van de Vereniging voor Ontwikkeling en Emancipatie van Moslims (VOEM). Die kende haar oorsprong in de Vereniging voor Islamleerkrachten Vlaanderen (VILV). In haar 30-jarige bestaan is ze uitgegroeid tot een bruggenbouwer tussen verschillende identiteiten en groepen die zich pluralistisch en superdivers opstellen. Samen met de verwerking van het archief werd ook geschreven aan een publicatie over 30 jaar VOEM. Om het met onze promotietekst te zeggen: 'Zo komen de drie ingrediënten samen van wat een cultureel archief als Amsab-ISG als een modeltraject van samenwerking ziet: een vereniging met belangstelling voor de eigen geschiedenis en voor het eigen erfgoed (VOEM), een historica met een hart en een pen voor het onderwerp (Tina De Gendt), en een archiefinstelling die het materiaal wil opnemen en die beschikt over een archivaris die dat bronnenmateriaal op heel korte tijd kan verwerken (Sofie Vrielynck).'

Met het oog op een kleine tentoonstelling over August en Piet Vermeylen in Amsab-ISG, pakte Sofie Vrielynck ook in ijtempo het archief van Piet Vermeylen en Gilberte Marin aan. Dit zeer persoonlijke archiefje werd binnengebracht door prof. Hans Vandevoorde, die het op zijn beurt ontving van de nicht van Piet Vermeylen.

In onze rubriek *In de Kijker* stellen we de tentoonstelling *Over the Badges* voor die tot 28 februari 2020 te zien is in Amsab-ISG: een kleine expo over een grootse collectie.

Ten slotte legt Donald Weber uit waarom het boek *Asterix aan de Schelde. Een reportage uit Borgerhout* van Thomas Blommaert zeker de moeite van het lezen waard is.

Een heel warm eindejaar toegewenst, in alle betekenissen van het woord.

Paule Verbruggen